

ויסעו מרפידים ויחנו במדבר סיני¹. בספרים איתא, שהפסוקים אלו מרמזים על המדריגות שבאו ישראל ממדריגה למדריגה². והנה היצר הרע כשמתעלה את האדם מדרך הטוב חלילה בתחלה משים בלבו של אדם עצלות³, ואם האדם לא יתגבר עליו בכל כוחו להיות זריז - מתוך שהוא מתעצל לעמוד בבוקר לעבודת בוראו, מתוך כך הוא בא לידי ביטול תורה, ומתוך שאינו עוסק בתורה - הוא בא לידי תאוות רעות חלילה⁴. על כן העיקר הוא להתגבר על יצרו צריך האדם לעשות כל מגמתו ולראות שיבוא לידי מידת הזריזות, ומתוך כך הוא מזדרז את עצמו לעסוק בתורה, והתורה מלמדו להזהר מתאוות רעות וממעשים רעים⁵.

וזהו ביאור הכתובים **ויסעו מרפידים** פירוש, כיון שהסיעו עצמם מן הריפוי ידים⁶ היינו מן העצלות - ויחנו במדבר סיני היינו תורה, שהיו עוסקים בתורה. **ויסעו ממדבר סיני** פירוש, שעל ידי עסק התורה - לא היו צריכים עוד לעשות תחבולות להתגבר על יצרם לעסוק בתורה⁷ - רק בתחלה, ואחר כך נעשה דברי תורה ערבים עליהם, והיו עוסקים בתורה כאדם העושה בְּשָׁלוֹ, ואין מי שְׁיַמְחָה בידו, והיתה התורה מלמדם איך לשבר התאוה; וזהו **ויחנו בקברות התאוה** פירוש, שקברו את התאוה - שלא היו מתאווים לתאוות רעות⁸.

ויסעו מקברות התאוה ויחנו בחצרות, דהנה כל זמן שלבו של אדם נוטה עוד לאיזה תאוה של עולם הזה, אפילו כל דהוא אפילו פעם אחת בשנה - צריך הוא להיות יושב אוהל, ולא יוכל עוד לצאת ולבוא בחצירות וברחובות, פן יחטיאנו היצר - הרע חלילה⁹. אבל אם שיבר כל התאוות ולבו הוא ברשותו¹⁰, כי הצדיקים הוא לבם ברשותם¹¹ (אסתר רבה י ג) - יכול הוא לצאת ולבוא ברחובות ובחצרות, ואף על פי כן יראת ה' על פניו ואינו חוטא כלל. וזהו **ויסעו מקברות התאוה** פירוש, שכבר שברו כל התאוות ובאו למדריגה גדולה ממנה שהיו יכולים לצאת ולבוא בחצרות וברחובות, וזהו **ויחנו בחצרות**.

¹ במדבר פרק לג: (טו) ויסעו מרפידים ויחנו במדבר סיני: (טז) ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברות התאוה: (יז) ויסעו מקברות התאוה ויחנו בחצרות: (יח) ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה: (יט) ויסעו מרתמה ויחנו ברמון פרוץ: (כ) ויסעו מרמון פרוץ ויחנו בלבנה: (כא) ויסעו מלבנה ויחנו בפרסה: (כב) ויסעו מפרסה ויחנו בקהלתה:

² דגל מחנה אפרים במדבר פרשת מסעי: דע ששמעתי בשם אב"ד זללה"ה כי כל המסעות היו מ"ב והם אצל כל אדם מיום הולדו עד שובו אל עולמו, ולהבין זה כי מיום הלידה והוצאתו מרחם אמו הוא בחינת יציאת מצרים כנודע ואחר כך נוסע ממסע למסע עד בואו לארץ החיים העליונה וכמו שכתבתי על פסוק (במדבר ט', י"ח) על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו כי הוא בחינת גדלות וקטנות עיין שם בפסוק הנ"ל, וגם שמעתי מאיש אחד מיוחד שהם מ"ב מסעות הוא בחינת הספירה משם מ"ב מלילה ראשונה של פסח עד חג השבועות שהוא השלימות בקבלת התורה ואף על פי שהם מ"ט יום כל שבוע הוא בחינה אחת הכוללת כידוע ושורשם הם מ"ב והם מרמזים נגד מ"ב המסעות הנכתבים פה, ובדאי נכתבו המסעות בתורה להורות הדרך הישר לאיש הישראלי לידע הדרך אשר ילך בו כל ימי חייו לנסע ממסע למסע וידוע שכל המסעות הם בחינת קדושים וטהורים כמו ששמעתי מן אב"ד זללה"ה בשם ספר ברית מנוחה (דף ז': דפוס ווארשא תרמ"ד) קברות התאוה הוא בחינת החכמה כי שם קברו את העם המתאווים (במדבר י"א, ל"ד) פירוש מי שבא למדת חכמה אזי בטל ממנו כל התאוות מרוב דביקותו בו יתברך ומזה נבין לכל המסעות שבדאי הם בחינות קדושות ומעלות רמות וכן גם כן תבערה בודאי היא בחינת קדושה אך הם כאשר באו למקומות הללו נשתנה הדבר על ידי מעשיהם ונהפך להם ללא טובה רחמנא ליצול כמו שמפורש בתורה קברות התאוה וכן שאר מסעות כי שם קברו כפשוטן וכן תבערה כי בערה במ אש ה' ואם היו נוסעים ובאים למסעות הנ"ל ולא ישנו אותם במעשיהם בודאי היה מאיר להם כל מסע ומסע באור הגנוז בתוכו ודי בזה למבין: והוא שאמר הכתוב אלה מסעי בני ישראל ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' פירוש משה כתב בתורה המסעות איך הם עומדים ברומם של עולם מתחילת יציאת האדם מרחם אמו עד בואו לארץ החיים העליונה כדי שידע האדם הדרך אשר ילך בה על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם היינו האין שינו אותם במעשיהם ללא טובים ולכן לא נאמר כאן על פי ה'.

³ תורת המגיד בראשית פרשת נח: שמעתי בשם הרבי איש האלקים ר' דוב מעזריטשער שאמר, כתיב (ישעיהו נה, א) הוי כל צמא לכו למים, נקראת התורה מים, ופעם כתיב (ירמיה כג, כט) הלא כה דברי כאש, כי יש שני יצרים, האחד הוא מחמם את האדם לעבירה, ואחד הוא מקרר ומשליך עצלות על האדם מלקיים מצוות, והנה איתא (קדושין לב ב) בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין, ע"כ ליצה"ר המחמם כתיב הוי כל צמא לכו למים, ועל המקרר כתיב כה דברי כאש.

⁴ מדרש משלי (בובר) משלי פרק כד פסוק לא: כל זמן שדברי תורה נכנסין ומוצאין חדרי לבן פנויין הן נכנסין ושרויין בתוכו, ואין יצר הרע שולט בהן, ואין אדם יכול להוציאם מתוכו, משל למלך בשר ודם שהיה מהלך במדבר ומצא שם טרקלין וחדרים גדולים, נכנס ושורה בתוכו, כך יצר הרע אם אין מוצא דברי תורה שולט ביניהן ואין אתה יכול להוציאן מתוכו.

⁵ עבודת ישראל מסכת אבות פרק א משנה טו: אינו כלום שילמוד האדם את התורה, רק צריך להיות שהתורה תלמדו דרכי ה' והדרך אשר ילך בה, כמו שאנו מברכין המלמד תורה לעמו ישראל, שהתורה מלמדת אותנו:

⁶ מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דעמלק פרשה א: אין רפידים אלא רפיון ידים לפי שרפו ישראל ידיהם מדברי תורה לכך בא שונא עליהם ⁷ מדרש תהלים (שומר טוב; בובר) מזמור קיט: וכן אמר דוד אפילו אני מתאוה ומבקש לחטוא אין דברי תורה מניחין אותי, אם בקשתי להלך הם מאירין לפני

⁸ דגל מחנה אפרים בראשית פרשת בראשית: ששמעתי מאב"ד נשמתו עדן רבי ישראל בעל שם טוב שאמר שכתוב בספר ברית מנוחה (דף ז': דפוס וורשא תרמ"ד) שחכמה נקרא קברות התאוה כי כשאדם דבוק בחכמה ממילא כל התאוות בטלין ממנו ולכן נקרא קברות התאוה היינו שעל ידי החכמה הוא מקבר ומבטל כח התאוה מעליו,

⁹ מאור ושמש בראשית פרשת נח: כי יש שני מיני צדיקים. היינו, מדריגה אחת של צדיק - שהולך תמיד בתמימות בתורה ותפלה ומעשים טובים, ואינו יודע להעמיק בחכמה דהיינו חכמת אלקותו יתברך שמו, רק הולך בפשטות בלמודו ותפלתו. וזה הצדיק, אינו יכול להתחבר את עצמו עם בני אדם כלל וכלל, כי נחשב לו שבני אדם יבלבלו אותו מעבודתו. וגם אין לו שכל גדול לקרב בני אדם לעבודת השם יתברך שמו, מחמת ששקלו בעבודתו הוא קטן מאד, והולך בתמימות שלו לבדו, דהיינו בהתבודדות בלי חברת בני אדם כנ"ל. ויש מדרגת צדיק - שהולך בחכמה ודביקות, לקיים (משלי ג ו) בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהָ כְּאִמֹר חֵז"ל. וזה הצדיק, יוכל להתחבר את עצמו עם כמה בני אדם, מחמת שהילוכו בקדושה ובחכמה בדביקות גדול, והגם שמתחבר את עצמו עם אנשים - אינם מבלבלים מחשבתו, כי הוא קשור בחכמה עילאה ודביקות בבורא יתברך שמו.

¹⁰ באר מים חיים בראשית פרשת בראשית: ואולם ימצא אדם הגדול בענינים אשר שיבר והכניע כל תאוות גופו ומחשבתו לה' אל עליון עד אשר לא ימצא בו שום תאוה וחמדה בלתי לה' לבדו וכמאמרם ז"ל (בבא בתרא י"א א) שלושה לא שלט בהם היצר הרע וכו', ויש אומרים אף דוד שנאמר (תהלים ק"ט, כ"ב) וּלְבִי חָלַל בְּקִרְבִּי, כי הרגו בתענויות כנודע. זה הוא הקונוה לו חלק הנשמה הנקראת יחידה, ולזה אמרו חז"ל (בראשית רבה י"ד, ט) למה נקרא שמה יחידה בגוף, הוא הוא דברינו שאין לו אלא לב אחד לאביו שבשמים ואין בו שום תאוה וכח אחר מכוחות היצר הרע כי אם עוד נשמתו בו נשמת הטוב והמיטיב והיא יחידה בגופו ואין שני לה וזה הוא טהור מכל וכל בזיכור רב.

¹¹ בראשית רבה (וילנא) פרשה לד סימן י (פרשת נח): הרשעים הן ברשות לבן ... אבל הצדיקים לבן ברשותן ...

ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה, דהנה האדם אשר כבר שָׁבַר כל התאוות ויראת ה' על פניו, אפילו כשהולך בַּשָּׁנִים וברחובות הוא מושל ביצרו ואינו חוטא, מתוך כך יוכל לבוא שיהיה בוער בלבו יראת ה' ואהבת ה' כרשפי אש וכגחלי רתמים, וימים רבים לא יוכלו לִכְבּוֹת אֶת הָאֱהָבָה אשר הוא אוהב את ה'12, ואת יראת ה' אשר בקרבו. וזה **ויסעו מחצרות** - מחמת שהיה יראת ה' על פניהם כל כך שאפילו בעת שהיו חולכים בחצרות לא היו חוטאים כלל, באו למדריגה גדולה ממנה ויחנו ברתמה שהיה יראת ה' ואהבת ה' בוער בלבם כגחלי רתמים13.

ויסעו מרתמה ויחנו ברימון פרץ פירוש, אדם אשר יראת ה' בוער בלבו כגחלי אש - יוכל ללמוד מכל הדברים שבעולם עבדות ה'14, ואפילו בַּדָּבָר - חיצוניות והוא מוציא הפנימיות ממנו, כדאמרינן בגמרא (חגיגה טו ב)15 רבי מאיר רימון מצא, תוכו אכל וקליפתו זרק. וזהו **ויסעו מרתמה ויחנו ברימון פרץ** פירוש, מחמת שהיה בוער בלבם יראת ה' כגחלי אש - באו למדריגה גדולה ממנה, שהרימון נפרץ לפניו; היינו בכל דָּבָר חיצוניות היו מוצאים הפנימיות וזרקו הקליפות.

ויסעו מרימון פרץ ויחנו בלבנה פירוש, שהאדם ההוא בא עוד למדריגה עליונה ממנה, שבא ללבנונית עליון16 וממשיך חסדים על כנסת ישראל; וזהו **ויסעו מרימון פרץ ויחנו בלבנה** פירוש, שבאו עוד למדריגה עליונה ממנה - שהשיגו לבנונית עליון.

ויסעו מלבנה ויחנו ברסה, שבאו למדריגה עליונה עד שהיו יכולים להמשיך עשר הויות שהם בגימטריא ר"ס היו יכולין להמשיך אותם לעשר הקדושות17.

ויסעו מרסה ויחנו בקהלתה פירוש, שבאו למדריגה עוד יותר עליונה18, שהיו יכולים להמשיך כל השפעות טובות ממלכות שמים שנקראת קהלתה שהיא כולל הכל19.

וידבר ה' אל משה לאמר אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ אלעזר הכהן ויהושע בן נון ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחל את הארץ ואלה שמות האנשים למטה יהודה כלב בן יפנה ולמטה בני שמעון שמואל בן עמייהוד למטה בנימין אלידד בן כסלון ולמטה בני דן נשיא בקי בן גלי20. והנה יש להבין קושית המפרשים, למה לא נכתב אצל כלב בן יפנה

12 פסיקתא זוטרית (לקח טוב) שיר השירים פרק ח פסוק ז: אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא מים רבים. כל אומות העולם אם מתקבצין אינם יכולין לכבות את האהבה שישראל אוהבים אותך, שהאומות נקראו מים, שנאמר (תהלים קכד, ד) אזי המים שטפנו נחלה עבר על נפשונו:

13 רתמה מלשון גחלי רתמים

תהלים פרק קכ פסוק ד: (ד) חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים:

רש"י: עם גחלי רתמים - כל הגחלים כבו מבחוץ כבו מבפנים ואלו כבו מבחוץ ולא מבפנים ד"א מה יתן לך מה סופו של הקדוש ברוך הוא לגזור עליך חצי גבורים עם גחלי רתמים חצים מלמעלה וגיהנם מלמטה:

14 צוואת הריב"ש: זה כלל גדול שכל דבר שאדם לובש או אוכל או משתמש בכלי הוא נהנה מהחיות שיש באותו הדבר כי לולא אותו הרוחניות לא היה שום קיום לאותו דבר ויש שם ניצוצות קדושות השייכי לשורש נשמתו. ושמעתי כי זה טעם שיש אדם שהוא אוהב דבר זה ויש אדם ששונא דבר זה ואוהב דבר אחר. וכשהוא משתמש באותו כלי או אוכל מאכלי אפי' לצורך גופו הוא מתקן הניצוצות כי אח"כ היא עובד באותו כח הבא לגופו מאותו מלבוש או מאכל או שאר דברים בזה הכח עובד להשי' נמצא מתוקנים

15 תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד ב: אשכחיה רבה בר שילא לאליהו, אמר ליה: מאי קא עביד הקדוש ברוך הוא? אמר ליה: קאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן, ומפומיה דרבי מאיר לא קאמר. אמר ליה: אמאי? - משום דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר. אמר ליה: אמאי? רבי מאיר רמון מצא, תוכו אכל, קליפתו זרק! אמר ליה: השתא קאמר: מאיר בני אומר: בזמן שאדם מצטער שכנה מה לשון אומרת - קלני מראשי, קלני מזרועי. אם כך הקדוש ברוך הוא מצטער על דמן של רשעים - קל וחומר על דמן של צדיקים שנספך.

16 בחינת כתר

17 שהן נשמות לעשר הספירות

18 תולדות יצחק מנשיז, פ' מסעי: ראוי לדעת שנסיעת בני ישראל במדבר היתה כדי להוציא משם ניצוצות הקדושות שנתפזרו מחטא עץ הדעת, למדבר שממה וציה למקום נחשים ועקרבם ומזיקים רח"ל. ועל ידי המסעות של בני ישראל העלו את ניצוצות הקדושות לשורשם. ומה שלא היה ביכולת להעלותם נבלע שם בארץ. ... ויסעו מאלוש ויחנו ברפידיים (שם יד). אמרו רז"ל (סנהדרין קו.) למה נקרא שמה רפידיים, שרפו ידיהם מדברי תורה. וזה היה מחמת רוב הטובה שהשפיע להם הקב"ה, ולזה ויסעו מאלוש מחמת הטובות שהיה להם באלוש חנו ברפידיים, היינו שרפו ידיהם מדברי תורה ועל ידי זה לא היו יכולים להמשיך חסדים טובים על ישראל, ולזה ויסעו מרפידיים וכו'. יא. ויסעו מרפידיים ויחנו במדבר סיני (שם טו). כיון שראו שלא יכלו להמשיך חסדים טובים על ישראל, לזה נסעו משם. ויחנו במדבר סיני, לקבל פנימיות התורה, ועל ידי זה חזר כוחם שיכלו להמשיך חסדים טובים והשפעות טובות על כל ישראל: יב. ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברות התאווה (שם טז). כיון שקיבלו התורה הק' קברו שם התאוות הרעות שהתאוו מקודם: יג. ויסעו מקברות התאווה ויחנו בחצרות (שם יז). רצה לומר כיון שקברו ושיברו התאוות היו במדריגה זו שגם בחצריהם ובטירותם לא פסקו מדביקותו יתברך, וזהו ויחנו בחצרות: יד. ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה (שם יח). כלומר שהגיעו למדריגה יותר גדולה שהיה להם התלהבות גדולה לה' יתברך, וזהו ויחנו ברתמה לשון גחלי רתמים: טו. ויסעו מרתמה ויחנו ברמון פרץ (שם יט). יש לרמז שעל ידי שהיה להם התלהבות גדולה לעבודתו יתברך, הכניעו והכריתו את הקליפות. וזהו ויחנו ברמון פרץ, על דרך דאיתא בגמרא (חגיגה טו ע"ב) ר"מ רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק. וזהו ברמון פרץ, שפרצו הקליפות מעל הרמון, ועל ידי זה המשיכו חסדים טובים על כל ישראל: טז. ויסעו מרמון פרץ ויחנו בלבנה (שם כ). יש לרמז שמחמת שפרצו והבדילו הקליפות, היו יכולים להמשיך כל טוב על ישראל, כי לבנה רומז לחסדים ללובן העליון:

19 לשון כינוס ואסיפה. בחינת מלכות כנסת ישראל. כוללת כל השפע מחמישים שערי בינה

20 במדבר פרק לד: (טז) וידבר יקוק אל-משה לאמר: (יז) אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את-הארץ אלעזר הכהן ויהושע בן-נון: (יח) ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחל את-הארץ: (יט) ואלה שמות האנשים למטה יהודה כלב בן-יפנה: (כ) ולמטה בני שמעון שמואל בן-עמייהוד: (כא) ולמטה בנימין אלידד בן-כסלון: (כב) ולמטה בני-דן נשיא בקי בן-גלי: (כג) לבני יוסף למטה בני-מנשה נשיא חטיאל בן-אפד: (כד) ולמטה בני-אפרים קמאל בן-שפטון: (כה) ולמטה בני-זבולן נשיא אליצפן בן-פרגה: (כו) ולמטה בני-יששכר נשיא פלטיאל בן-עזון: (כז) ולמטה בני-אשר נשיא אחיהוד בן-שלמי: (כח) ולמטה בני-נפתלי נשיא פדהאל בן-עמיהוד: (כט) אלה אשר אנה יקוק לנחל את-בני-ישראל בארץ כנען: פ

תיבת 'נשיא', וכן גבי שמעון לא כתיב 'נשיא', וכן גבי בנימין לא כתיב 'נשיא'. כי מדן ואילך כתיב 'נשיא' בכולם²¹ וצריך ליתן טעם בדבר.

והנה האור החיים הקדוש²² מביא בשם מפורש, לפי שכלב בן יפונה היה מפורסם לנשיא כי היה נשיא גבי שלוח מרגלים - לכך לא נכתב כאן תיבת 'נשיא', ואצל שמעון לפי שחטאו בזנות - לפיכך לא רצה הכתוב לזכור 'נשיא' גבי שמעון²³, וגבי בנימין 'אלידד בן כסלון הוא אלדד שהיה מתנבא במחנה²⁴ והיה מפורסם לנביא - גם כן לא הזכיר אצלו 'נשיא'²⁵.

ונראה לי ליתן טעם ותבלין בדבר קצת באופן אחר; שהכתוב מרמז לנו דהעיקר הוא שהאדם יהיה כוונתו רק לשם שמים, ואז לא יפסיד כלום. הגם שנראה לו שבעשותו המצוה יבוא לו הפסד, או בממון או בכבודו, לא יחוש כלום²⁶ - וסוף הכבוד לבוא²⁷ ולא יפסיד כלום.

והנה איתא בזוהר הקדוש²⁸ שכונת המרגלים היה מה שדברו על ארץ ישראל, לפי שידעו שהם לא יהיו נשיאים בארץ ישראל, על כן רצו שלא יבואו לארץ ישראל כדי שיהיו נשיאים במדבר. והנה כלב בן יפונה היה בין המרגלים והיה נשיא²⁹, ולא חש על כבודו. וכן אלדד ומידד לא חשו על כבודם, כדכתיב בפרשת בהעלותך (במדבר יא כו)³⁰ וַיִּשְׁאַרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּמַחֲנֵה שֵׁם הָאֱלֹהִים אֱלִידָד וגו', ופירש רש"י שאמרו אין אנו כדאי לגדולה זו, ולבסוף התנבאו ימשה מת ויהושע מכניס לארץ ישראל³¹ ולא חשו על כבודם, ולא ידעו כלל משום דבר - רק לשם שמים.

ונחזור לְבָאָרָה, שלכך לא כתיב כאן 'נשיא' אצל כלב בן יפונה - לפי שהוא השליך את הנשיאות שלו אצל שלוח מרגלים, שאמר בשבחה של ארץ ישראל - הגם שלא יהיה נשיא שוב בארץ ישראל. על כן מרמז כאן הפסוק שלא הזכיר אצלו 'נשיא' לפי שלא רצה להיות נשיא ולא חש על כבודו, ועשה הכל לשם שמים, לפיכך נעשה נשיא להנחיל את ארץ ישראל לשבטו. וכן אלידד הוא אלדד, לפי שלא רצה להיות נשיא ולא חש על כבודו - על כן נבחר הוא להיות נשיא להנחיל את ארץ ישראל לשבטו, על כן מרמז כאן שלא נכתב אצלו 'נשיא' לפי שהוא השליך הכבוד מנגד - על כן זכה להיות נבחר להיות ראש ונשיא לשבטו. והורה לנו הכתוב ללמד מזה שנעשה הכל לשם שמים - ואז לא נפסיד כלום, אדרבה 'בְּמִקְוֶה יוֹשִׁיבוֹךָ וּמִשְׁלָךְ יִתְּנֶנּוּ לָךְ, ואין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו (יומא לח ב), וקל להבין³².

²¹ אבן עזרא: (יז) ינחלו - פעל יוצא לשנים פעולים. וכן ונחלתנו (שמות לד, ט), על דעת המדקדקים. אלעזר ראשונה, כי על פיו יצא יהושע, גם הוא בן אהרן. ולא הזכיר נשיא לבני ראובן וגד, כי כבר לקחו חלקם. והמפרשים אמרו, כי החל מיהודה כאשר יצא הגורל בתחלה. רק יש טענה גדולה עליהם, אף על פי שהפירוש נכון יהיה נראה לפי דעתינו.

חזקוני: (כב) ולמטה בני דן נשיא מה שלא כתיב נשיא לבני יהודה ולשמעון ולבנימין הוא הטעם לפי שכלב נקרא כבר עבדו של הקדוש ברוך הוא בענין מרגלים ועמד בצדקו כל ימי חייו ולפיכך לא הוצרך לקרותו נשיא בבנימין נמי כתיב אלידד הוא אלדד חברו של מידד שהיה נביא וחשוב כמו נשיא. ד"א משום שעתיד לעשות מעשה פלגש בגבעה לא נקרא נשיא. ובשמעון משום שנתקבצו במעשה זמרי כמו שפרש"י בפרשת בלק וגרמו תקלה לישראל, לבני ראובן ולבני גד לא היה צריך שכבר נטלו חלקם בארץ סיחון ועוג. חז"ק על סדר זה שהרי אינו לפי התולדה ולא לפי הדגלים ולא לפי הגבירות.

ריב"א: (כה) אלה מסעי למטה זבולון נשיא וגו'. בכלל נכתב נשיא חוץ מכלב נשיא יהודה ונשיא שמעון ונשיא בנימין שלא נזכר בהם נשיא. והטעם מכלב נשיא יהודה לפי שכבר נקרא נשיא בשלוח מרגלים שמעון לפי שחטא נשיא שבטו במדינית. בנימין לפי שחטא בפלגש בגבעה. כפר"ת מאורליי.

²² אור החיים: (יט) למטה יהודה וגו'. צריך לדעת למה נשתנו מטה יהודה ומטה שמעון ומטה בנימין שלא הזכיר נשיא בהם, ואולי כי להיותם סמוכים לזכרון נשיא אחד נשיא אחד מובן כי הם נשיאים ומשלשה ואילך הופלג זכרון הנשיאות והוצרך הכתוב לזכור בכל אחד: וראיתי בשם **רבינו ניסים גאון** כי ביהודה לא הוצרך כי ידוע כלב לנשיא, שמעון לא היה ראוי לנשיא משום מעשה זמרי, בנימין אלידד זה אלדד וכבר זכה לבואו והורדה היא לו לקרות נשיא עד כאן: ואפשר עוד לומר כי לא יחס נשיאות לכלב על יהודה משום כבוד מלכות שעומדת ממנו, וכמו כן לבנימין משום שממנו מתחלת המלכות בישראל שהוא שאול איש ימיני, ושמעון טעמו נכון כדברי גאון:

²³ ילקוט שמעוני שופטים רמז מב: מכל השבטים יצאו שופטים ומלכים ומשבט שמעון לא קם לא שופט ולא מלך בשביל החטא שעשה זמרי בשבטים, ללמד כמה חמורה הזנות

²⁴ במדבר רבה (וילנא) פרשה טו סימן יט (בהעלותך): אלדד ומידד, הוא אלדד בן כסלון ומידד זה קמואל בן שפטן משבט בנימין

²⁵ פירוש העיב"ץ על אבות פרק ב משנה א: והו' מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה. רוב המפרשים פירשו כי אם באה לידך מצוה שיש לך בה עמל הגוף או הפסד ממון, אל תאמר בלבבך אמנע מעשות המצוה כדי שלא אטרח ואיגע ושמא תהיה סבת חליי או הפסד ממון, אך חשוב השכר שיהיה לך בעשיית המצוה שהיא כפלי כפלים מההפסד.

²⁶ תלמוד בבלי מסכת נדרים דף סב עמוד א: למד מאהבה וסוף הכבוד לבא,

²⁷ זוהר כרך ג (במדבר) פרשת שלח לך דף קנח עמוד א: וישלח אותם משה וגו', כלם אנשים, כלם זכאים הוו ורישי דישאל הוו אבל אינון דברו לגרמיהו עיטא בישא אמאי נטלו עיטא דא אלא אמרו אי ייעלון ישראל לארעא נתעבר אנן מלמהו רישין וימיני משה רישין אחרנין דהא אנן זכינן במדברא למהו רישין אבל בארעא לא נזכי ועל דנטלי עיטא בישא לגרמיהו מיתו אינון וכל אינון דנטלן מלייהו:

²⁸ במדבר פרק יג (שלח): (א) וַיִּדְבֹּר יְהוֹקֵן אֶל־מִשֶּׁה לֵאמֹר: (ב) שְׁלַח־לָךְ אַנְשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר־אָנֹכִי נָתַן לָבְנִי: יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִשְׁה אֲבֹתָיו תִּשְׁלַחוּ כָל־נָשִׂא בָהֶם: (ג) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל־פִּי יְהוֹקֵן כָּל־אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הָמָּה: (ו) לְמִשְׁה יְהוֹדָה קָלָב בֶּן־יִפְנֶה:

²⁹ במדבר פרק יא פסוק כו (בהעלותך): וַיִּשְׁאַרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים בְּמַחֲנֵה שֵׁם הָאֱלֹהִים אֱלִידָד וְאֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִיָּד וַתִּנָּח עֲלֵיהֶם הָרוּם וְהִמָּה בְּכַתְּבִים וְלֹא יֵצְאוּ הָאֱלֹהִים וַיִּתְּנָבְאוּ בְּמַחֲנֵה:

³⁰ תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף יז עמוד א: בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: אספה לי שבעים איש אמרו אלדד ומידד: אין אנו ראויין לאותה גדולה, אמר הקדוש ברוך הוא: הואיל ומיעטתם עצמכם - הריני מוסיף גדולה על גדולתכם. ומה גדולה הוסיף להם - שהנביאים כולן נתנבאו ופסקו, והם נתנבאו ולא פסקו. ומה נבואה נתנבאו? אמרו: משה מת, יהושע מכניס את ישראל לארץ.

³¹ לא ביאר לגבי שמעון, ויתכן שבזה סובר כמו האור החיים